

Zdanie złożone podrzędnie (wykresy) - Zdanie podrzędne podmiotowe

Zdania złożone podrzędnie

Zdanie podrzędne zastępuje lub rozwija jedną z części zdania nadrzędnego i odpowiada na takie samo pytanie jak część zdania, które zastępuje.

Zdania podrzędne podmiotowe

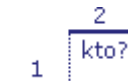
(odpowiadają na pytania: kto? co?)

W zdaniu nadrzędnym podmiotem jest zaimek ten, ta, to (czasem w domyśle) lub znajduje się wyraźnie:

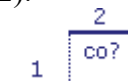
mówi się, zdaje się, śni się, marzy się, wiadomo, dziwne, jasne, pewno.

Przykłady:

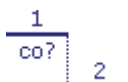
Kto nie pracuje (1), ten nie je (2).

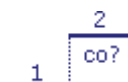
Cokolwiek się zdarzy (1), niech uderza (2).

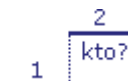
Nie wiadomo (1), czy te okrzyki to rozkaz (2).

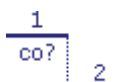
Co ma się stać (1), niech się stanie (2).

Kto nie umie opanować gniewu (1), ten bez potrzeby wybucha (2).

Wydaje mi się (1), że czytałem tę książkę (2).

Zdanie złożone podrzędnie (wykresy) - Zdanie podrzędne orzecznikowe

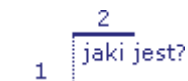
Zdania podrzędne orzecznikowe

(odpowiadają na pytania: czym jest? jaki jest?)

Odpowiednikami w zdaniu głównym są zaimki ten, taki, taka, takie.

Przykłady:

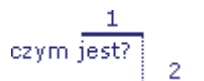
Jakie drzewo (1), taki owoc (2).

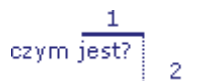
On zawsze jest taki (1), jakim go znasz od wielu lat (2).

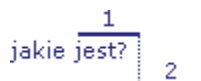
Jestem tym (1), czym byłem całe życie (2).

Dobra książka jest dla nas tym (1), czym pokarm dla głodnego (2).

Położenie było takie (1), że trudno było powziąć jakąś decyzję (2).

Zdanie złożone podrzędnie (wykresy) - Zdanie podrzędne dopełnieniowe

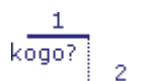
Zdania podrzędne dopełnieniowe

(odpowiadają na pytania przypadków zależnych: kogo? czego? komu? czemu? kogo? co? kim? czym? o kim? o czym?)

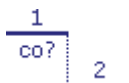
Odpowiednikami w zdaniu głównym są zaimki: ten, ta, to lub czasowniki modalne: widać.

Przykłady:

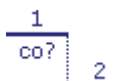
Bogini Hestia chroni tych (1), którzy do niej zwracają się z prośbą o opiekę (2).

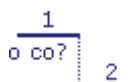
Zrobisz to (1), co będziesz uważał za słuszne (2).

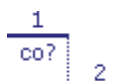
Czułem (1), jak mój entuzjazm udzielał się zebrany (2).

Dziecko zapytało (1), która godzina (2).

Niektórzy utrzymują (1), że to sam Zeus zamienił Kallisto w niedźwiedzicę (2).

Zdanie złożone podrzędnie (wykresy) - Zdania podrzędne przydawkowe

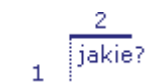
Zdania podrzędne przydawkowe

(odpowiadają na pytania: jaki? który? czyj? ile?)

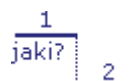
Odpowiednikami w zdaniu głównym są zaimki ten, taki, tyle.

Przykłady:

Zebrani wykazali takie zainteresowanie referatem (1), że rozgorzała bardzo ożywiona dyskusja (2).

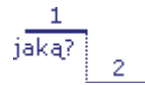
Jaki piątek (1), taki świętek (2).

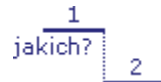
Tezeusz był królem (1), który bił monetę (2) i umieścił na niej wizerunek byka (3).

Leda była boginią Leto (1), która urodziła Artemidę i Apollina (2).

Triptolemos udzielił Demeter wiadomości (1), których szukała (2).

Zdanie złożone podrzędnie (wykresy) - Zdanie podrzędne okolicznikowe

Zdania podrzędne okolicznikowe

Zastępują okoliczniki zdania nadrzędnego.

Zdania okolicznikowe miejsca

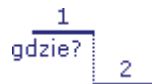
Wskazują miejsce i kierunek.

(odpowiadają na pytania: gdzie? skąd? dokąd?)

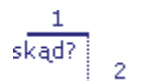
Odpowiednikami w zdaniu nadrzędnym są przysłówki tam, stąd, dotąd, tędy, tamtędy, tu, gdzie.

Przykłady:

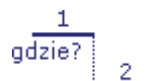
Apollo obiecał Kyrene zabrać tam (1), gdzie będzie mogła polować (2).

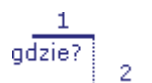
Najwytrzymalsza roślina ucieka stąd (1), gdzie tylko suche piaski zalegają podłoże (2).

Śmiały znajdzie tam (1), gdzie tchórzliwy traci (2).

Kronos i tytani zostali zepchnięci do Tartaru (1), gdzie strzegli ich Sturamienni (2).

Zdania okolicznikowe czasu

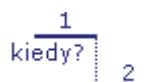
Wskazują na czas dokonania czynności zdania nadrzędnego.

(odpowiadają na pytania: kiedy? odkąd? jak długo? dopóki? jak często?)

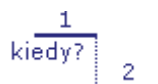
Zadania zaczynają się od spójników lub wyrazów występujących w funkcji spójników: gdy, kiedy, podczas gdy, aż, skoro, jak tylko, zanim, nim, ledwie, wtedy, tak długo, póty, wnet, już.

Przykłady:

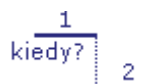
Na górze Likajon składano ofiarę ognia (1), gdy żadne stworzenie nie rzucało cienia (2).

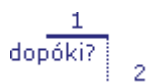
Alalkomenes był pierwszym człowiekiem nad jeziorem Kopais (1), zanim jeszcze istniał księżyc (2).

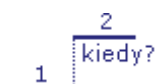
Akteon podbiegł do rzeki (1), gdy dostrzegł Artemidę (2).

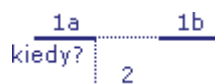
Hefajstos nie uwolnił Afrodyty dopóty (1), dopóki mu nie zwrócono cennych podarunków ślubnych (2).

Gdy słońce wyszło zza góry (1), mgły opadły (2).

W pierwszej chwili (1a), gdy stanął na trybunie (2), ogarnął salę spojrzeniem (1b).

Zdania okolicznikowe celu

Wskazują, w jakim celu wykonana jest czynność.

(odpowiadają na pytania: po co? na co? w jakim celu?)

Zdania zaczynają się od: aby, żeby, iżby, ażeby, by.

Przykłady:

Tolosa o głowie byka Zeus dał Minosowi (1), by strzegł Krety (2).

w jakim celu? ¹
2

Artemida zesłała jagnię (1), by wypróbować Atreusa (2).

po co? ¹
2

Jazon miał opłynąć przylądek (1), by znaleźć się z runem w Jalkos (2).

po co? ¹
2

Istniał zakaz twórcy Wielkich Ministeriów (1), by żaden cudzoziemiec nie był do nich dopuszczony (2).

po co? ¹
2

Wszyscy rano się śpieszą (1), aby nie spóźnić się do pracy (2).

w jakim celu? ¹
2

Zdania okolicznikowe przyczyny

Wyrażają przyczynę tego, o czym się mówi w zdaniu.

(odpowiadają na pytania: dlaczego? czemu? przez co? za co? wskutek czego? z jakiego powodu?)

Zdania zaczynają się od spójników: ponieważ, gdy, że, skoro, kiedy, bowiem.

Przykłady:

Skoro zacząłeś pracę (1), doprowadź ją do końca (2).

²
dlaczego?
₁

Atena miała powody do zazdrości (1), ponieważ Arachne tkła piękniej od niej (2).

z jakiego powodu? ¹
2

Alkinos złożył Posejdonowi w ofierze 12 byków (1), ponieważ bóg chciał pozbawić miasto dwóch portów (2).

z jakiego powodu? ¹
2

Odyseusz był uradowany (1), że miał okazję spotkać tyle wybitnych osobistości (2).

dlaczego? ¹
2

Śmieję się z ciebie (1), że jesteś łatwowierny (2).

dlaczego? ¹
2

Zdania okolicznikowe sposobu

Wskazują, w jaki sposób odbywa się czynność.
(odpowiadają na pytania: jak? w jaki sposób?)

Zdania zaczynają się od spójników: że, iż, żeby, aby, ażeby, jakby, niby, niż, jak, jako.

Przykłady:

Przepisaliśmy tę pracę tak (1), że nie było błędów (2).

jak? ¹
2

Zarzucano tragedii smutek (1), jakby chciano oglądać tragedie wesołe (2).

w jaki sposób? ¹
2

Każdy rzucał dokoła wejrzenie (1), jakby kogoś szukał (2).

jak? ¹
2

Jak sobie pościelesz (1), tak się wyśpisz (2).

jak? ²
1

Jak zawołasz (1), tak ci odpowiedzą (2).

jak? ²
1

Zdania okolicznikowe przyzwolenia

Zawierają myśl sprzeczną z tym, o czym się mówi w zdaniu nadrzędnym.

(odpowiadają na pytania: mimo czego?)

Zdania zaczynają się od przyimków: mimo, wbrew, na przekór, oraz spójników: choć, lub.

Przykłady:

Wszedł do windy (1), choć bał się zjazdu do szybu (2).

$\frac{1}{\text{mimo czego?}} \quad 2$

Choćbym miał tu zostać do rana (1), nie ruszę się stąd (2).

$\frac{2}{\text{mimo czego?}} \quad 1$

Odyseusz wysłał swych ludzi na statek (1), chociaż nie bardzo chcieli im się odpływać z Ajai (2).

$\frac{1}{\text{mimo czego?}} \quad 2$

Rzepa nic nie wskórał u dziedzica (1), choć liczył na jego pomoc (2).

$\frac{1}{\text{mimo czego?}} \quad 2$

Nie chciał jeść (1), mimo że był głodny (2).

$\frac{1}{\text{mimo czego?}} \quad 2$

Zdania okolicznikowe stopnia i miary

Wskazuje na stopień lub miarę ujawnienia czynności.

(odpowiadają na pytania: jak? jak bardzo? o ile? jakim sposobem?)

Zdania zaczynają się od spójników: że, aż, że aż, ażeby, aby, co, niż, niżeli, aniżeli.

Przykłady:

Rozległ się taki huk (1), aż się okna zatrzęsły (2).

$\frac{1}{\text{jak?}} \quad 2$

Pracuję tyle (1), na ile mnie stać (2).

o ile? ¹ ₂

Cały dzień byłem tak zajęty (1), że dopiero wieczorem zasiadłem do referatu (2).

jak bardzo? ¹ ₂

Śpiew podobał się wszystkim tak (1), że nagrodzona śpiewaka nieniknącymi oklaskami (2).

jak bardzo? ¹ ₂

Zdania okolicznikowe warunku

Wskazują warunki, przy których czynność zdania nadrzędnego może być wykonana. (odpowiadają na pytania: pod jakim warunkiem? w jakim wypadku?)

Zdania zaczynają się od spójników: jeśli, żeby, chyba, chybaby, gdyby, byle, byleby, jeżeli, gdy, jak.

Przykłady:

Jeśli chcesz wydawać sądy o ludziach (1), musisz ich poznać (2).

₁ ² pod jakim warunkiem?

Zdasz maturę (1), bylebyś chciał się uczyć (2).

pod jakim warunkiem? ¹ ₂

Odyseusz groził swym towarzyszom śmiercią (1), jeśli nie puszczą go na wyspy (2).

w jakim wypadku? ¹ ₂

Jeśli złoży ofiarę Posejdonowi (2), będzie mógł wrócić do Itaki (2).

₁ ² pod jakim warunkiem?

Jeśli wzgardzicie świętym wizerunkiem (1), Atena was zniszczy (2).

₁ ² pod jakim warunkiem?

Zdanie złożone podrzędnie (wykresy) - Zdania wieloczłonowe

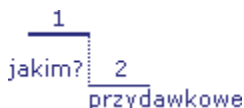
Zdania wieloczłonowe - wielokrotnie złożone

Zdanie wielokrotnie złożone składa się z większej ilości zdań pojedynczych. Mogą być złożone współrzędnie i podrzędnie.

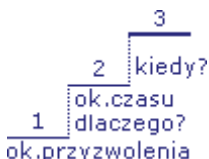
Bogini Eryda postanowiła skłócić boskich gości (1) i kiedy Hera, Atena i Afrodyta rozmawiały ze sobą (2), potoczyła im pod nogi... jabłko (3).

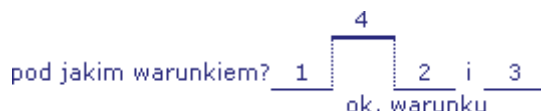
Midas brał udział w słynnym konkursie muzycznym między Apollinem i Marsjaszem (1), w którym sędziował bóg rzeczny Tmolos (2).

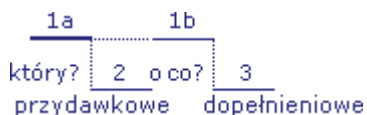
Przyznał on nagrodę Apollinowi (1), kiedy zaś Midas nie zgodził się z orzeczeniem (2), bóg ukarał go oślimi uszami (3).

Jeżeli nie lękasz się pieśni stłumionej, złowrogiej i głuchej (1), gdy serce masz męża (2) i jeśli pieśń kochasz swobodną (3), posłuchaj (4).

Dionizos (1a), którego zaniepokoiła nieobecność Sylena (2), zapytał (1b), jakiej nagrody życzy sobie Midas (3).

Dziewiątego dnia (1a), po przykrym spotkaniu z Posejdonem wśród stad Onkosa (2), przybyła Demeter w przebraniu do Eleuzis (1b), gdzie król Keleos i jego żona Metanejra przyjęli ją gościnnie (3).

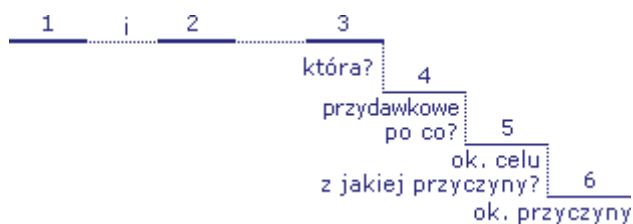
W jednej z wersji Edyp z Koryntu podbił Teby (1), został królem (2), poślubił Jokastę, kapłankę Hery (3) i oznajmił (4), że odtąd królestwo będzie przekazywane z ojca na syna (5).

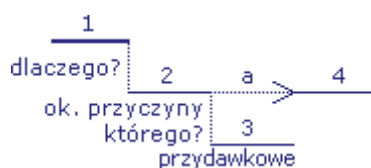
Niewolnicy (1a), nad którymi znęcają się ich panowie (2) i robotnicy (1b), których przodkowie zwracali się do Tezeusza o opiekę przed ciemieżcami (3), szukają teraz schronienia w jego sanktuarium (1c), gdzie każdego ósmego dnia miesiąca składa mu się ofiary (4).

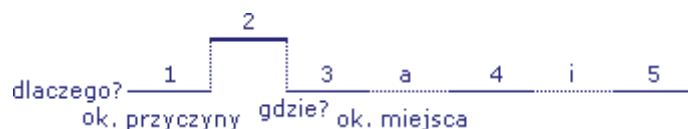
Mieszkańcy Beocji bardziej bali się Atamasa niż Hery (1) i nie chcieli usłuchać Nefele (2), kobiety zaś przywiązane były do Ino (3), która namówiła je (4), by z zemsty wysuszyły ziarno siewne (5), tak aby zboże nie obrodziło (6).

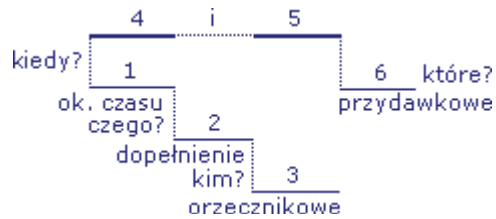
Hera była zła na Atamasa (1), ponieważ pomagał Ino ukrywać młodziutkiego Dionizosa (2), który był nieślubnym synem Zeusa i jej siostry Semele (3), a teraz przebywał w pałacu w przebraniu dziewczynki (4).

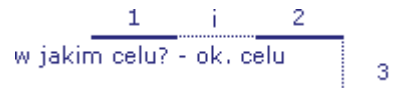
Obawiając się zazdrości Hery (1), Alkmena porzuciła dziecko za murami Teb (2), dokąd Atena za namową Zeusa zabrała Herę na spacer (3), a tam obie znalazły Heraklesa (4) i Hera nakarmiła niemowlę własną piersią (5).

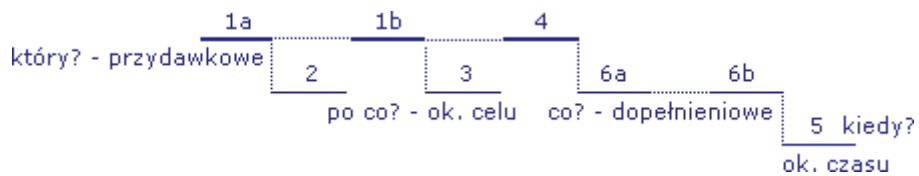
Kiedy Edyp dowiedział się (1), że to on jest tym (2), kto zabił swego ojca (3), pozbawił się wzroku (4) i opuścił miasto (5), które wybawił od Sfinksa (6).

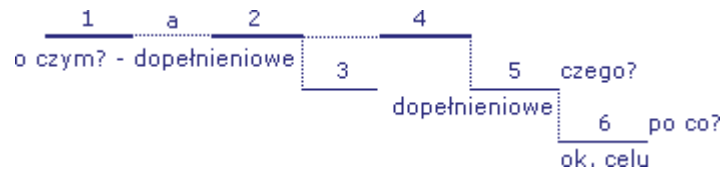
Antygona, siostra Eteoklesa i Polinejkesa, nie usłuchała rozkazu Kreona (1) i potajemnie sporządziła stos pogrzebowy (2), na którym złożyła zwłoki brata Polinejkesa (3).

Hermes (1a), którego wszechwiedzący Zeus posłał do Ajgistosa (2), przestrzegał go (1b), by zrezygnował ze swych zamiarów (3), tłumaczył (4), że (6a), gdy Orestes dorośnie (5), będzie musiał pomścić swego ojca (6b).

W drzwiach pałacu stanęła księżniczka Medea (1), a Kolechidowie byli ostrzeżeni (2), by nie wracali bez Medei i runa (3), domyślili się, że Medea udała się do Kirke (5), aby dopełnić obrządku oczyszczenia (6).

Kiedy Herakles popłynął na Kretę (1), Minos ofiarował mu wszelką pomoc (2), ale on wolał własnoręcznie poradzić sobie z bykiem (3), chociaż bestia ziała ogniem (4) i spalała wszystko (5).